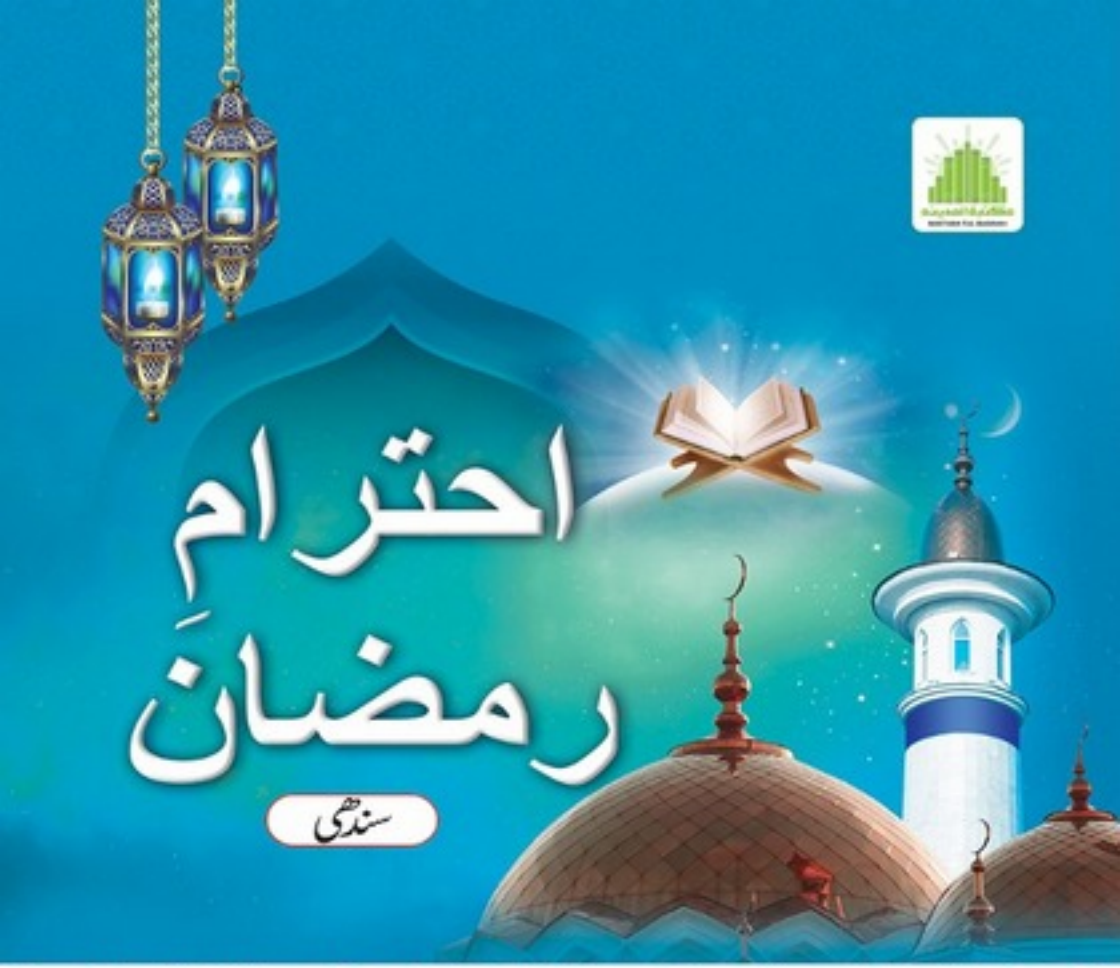

احترامِ رمضان

سندھی

شیخِ طریقت، امیرِ اہلسنّت، بانیٔ دعوتِ اسلامی، حضرت علّامہ مولانا ابو بلال
محمد الیاس عطّار قادری رضوی
دامت برکاتہم العالیۃ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

احترامِ رمضان

دعاءِ عطار: يارب رحيم! جيڪو به "احترام مسلم" جا 26 صفحا پڙهي يا ٻڌي وڻي ان جي عمر پر جا روزا نمازون قبول ڪري ان کي محبتِ رمضان سان مالا مال فرماءِ.

دُرود شريف جي فضيلت

الله پاڪ جي محبوب، داناءِ غيوب صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان تقرب نشان آهي: "بيشڪ بروز قيامت ماڻهن مان منهنجي گهڻو ويجهو اهو شخص هوندو جيڪو مون تي سڀ کان وڌيڪ درود شريف موڪلي. (ترمذي شريف جلد2ص27، حديث:484)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّد

رحمت جا طلبگارو! جڏهن الله عَزَّوَجَلَّ بخشڻ تي ايندو آهي ته ظاهر ۾ نيڪي ڪيتري ئي ننڍي هجي هُو انهيءَ جي سبب ڪرم فرمائي ڇڏيندو آهي. جيئن **هڪ عورت کي رُڳو ان لاءِ بخشيو ويو جو ان هڪ اجايل ڪتي کي پاڻي پياريو هو.** (بخاري ج 2 ص 409 حديث 3321) هڪ حديث ۾ سرڪارِ مدينه، سلطانِ باقرينه، قرارِ قلب و سينه، فيض گنجينه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو هي فرمانِ عاليشان به ملي ٿو ته هڪ شخص رستي مان هڪ وڻ کي انهيءَ لاءِ هٽائي ڇڏيو ته جيئن ماڻهن کي ان کان تڪليف نه پهچي. الله عَزَّوَجَلَّ خوش ٿي ان جي بخشش فرمائي ڇڏي. (صحيح مسلم ص 1410 حديث 1914) هڪ صحيح حديث ۾ آهي ته **تقاضي** (يعني قرض جي مطالبي) ۾ نرمي ڪرڻ واري هڪ شخص جي نجات (يعني

چوٹڪارو) ٿي وڃڻ جو واقعو بہ آيو آهي. (صحيح بخاري ج 2 ص12 حديث 2078) الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت جا واقعا جمع ڪرڻ لڳؤن تہ ايترا گهٽا آهن جو اسان جمع ئي نہ ڪري سگهون.

مُژدہ باد اے عاصيو! ذاتِ خُدا غفّار ہے
تہنيت اے مجرمو! شافعِ شہِ ابرار ہے (حدائقِ بخشش)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّد
تُوْبُوْا اِلَى اللّٰه اَسْتَغْفِرُاللّٰه
صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّد

عذاب تان چوٹڪاري جا سبب

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! جڏهن الله عَزَّوَجَلَّ رحمت ڪرڻ تي ايندو آهي تہ هيئن بہ سبب ٿاهيندو آهي جو ڪنهن بہ هڪ عمل ڪي پنهنجي بارگاهِ ۾ قبوليّت جو شرف عطا فرمائي ڇڏيندو آهي. ۽ پوءِ انهيءَ جي سبب ان تي رحمتن جي برسات وسائي ڇڏيندو آهي. اهڙيءَ ريت هاڻي هڪ حديثِ مبارڪ پيش ڪئي وڃي تہ جنهن ۾ ڪيترن ئي اهڙن ماڻهن جو بيان ڪيو ويو آهي جو اهي ڪنهن نہ ڪنهن نيڪيءَ جي سبب الله تعالٰي جي پڪڙ کان بچي ويا ۽ رحمتِ خُداونديءَ عَزَّوَجَلَّ سان ڪين چوٹڪارو ملي ويو. جيئن تہ حضرتِ سيّدُنا عبدالرحمٰن بن سَمُره رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ کان روايت آهي، هڪ ڀيري حضورِ اڪرم، نورِ مُجَسَّم، شاهِ بني آدم، نبيّ محترم رحمتِ عالم، رسولِ محتشم، شافعِ امم صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم تشريف فرما ٿيا ۽ ارشاد فرمايائون، اڄ رات مون هڪ عجيب خواب ڏٺو تہ:

مدينه 1 : هڪ شخص جو روح قبض ڪرڻ جي لاءِ ملڪ الموت (عَلَيْهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام) تشريف ونِي آيا پر ان جو ماءُ پيءُ جي اطاعت (يعني فرمانبرداري) ڪرڻ (جو عمل) سامهون اچي ويو ۽ اهو بچي ويو.

مدينه 2 : هڪ شخص تي قبر جو عذاب چانئجي ويو پر ان جي **وضوءَ** (جي نيڪيءَ) ڪيس بچائي ورتو.

مدينه 3 : هڪ شخص کي شياطين گهيري ورتو پر **ذڪر الله** عَزَّوَجَلَّ (ڪرڻ جي نيڪيءَ) ان کي بچائي ورتو.

مدينه 4 : هڪ شخص کي عذاب جي فرشتن گهيري ورتو پر ان کي (ان جي) نماز بچائي ورتو.

مدينه 5 : هڪ شخص کي ڏنو تہ اُڄ جي شدت جي ڪري هُو زبان ڪڍيو پيو وتي ۽ هڪ حوض تي پاڻي پيئڻ پيو وڃي. پر ڪيس موٽايو پيو وڃي تہ ايتري ۾ ان جا **روزا** اچي ويا (۽ ان نيڪيءَ) ان کي ڏؤ ڪرائي ڇڏيو.

مدينه 6 : هڪ شخص کي ڏنم تہ جتي انبياءِ ڪرام(عَلَيْهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام) **حلقا** بڌائي تشريف فرما هئا، هُو انهن وٽ وڃڻ چاهي پيو پر ڪيس ڏڪاريو ويندو هو تہ ايتري ۾ ان جو **جنابت وارو غسل** آيو ۽ (ان نيڪيءَ) ان کي مون وٽ ويهاري ڇڏيو.

مدينه 7 : هڪ شخص کي ڏٺم تہ ان جي اڳيان پويان، ساڄي کاٻي هيٺ متي اونداهي ئي اونداهي آهي ۽ هُو اونداهيءَ ۾ حيران ۽ پريشان آهي

تہ ان جا حج ۽ عمرا آيا ۽ (انهن نيڪين) کيس اونداهيءَ مان ڪڍي روشنيءَ ۾ پهچائي ڇڏيو.

مدينه 8 : هڪ شخص کي ڏٺم تہ اهو مسلمانن سان گفتگو ڪرڻ چاهي پيو پر ڪوبہ کيس ڳالهائي نہ پيو. تہ **صلهءِ رحميءَ** (يعني رشتيدارن سان حُسنِ سلوڪ ڪرڻ واري نيڪيءَ) مؤمنن کي چيو تہ هن سان ڳالهہ ٻولهہ ڪريو، تہ مسلمانن ان سان ڳالهہ ٻولهہ ڪرڻ شروع ڪئي.

مدينه 9 : هڪ شخص جي جسم ۽ چهري جي طرف باهہ وڌي رهي آهي ۽ هُو پنهنجي هٿ سان بچائي رهيو آهي تہ ان جو **صدقو** آيو ۽ ان جي آڏو ڊال ٻڌجي ويو ۽ ان جي مٿان چانوَ ڪري بيهي رهيو.

مدينه 10 : هڪ شخص کي زبانيہ (يعني عذاب جي مخصوص فرشتن) چئن ئي طرفن کان گهيري ورتو پر ان جو اَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ آيو (يعني نيڪيءَ جو حڪم ڪرڻ ۽ بُرائيءَ کان منع ڪرڻ جي نيڪي آئي) ۽ **انهيءَ** کيس بچائي ورتو ۽ رحمت جي فرشتن جي حوالي ڪري ڇڏيو.

مدينه 11 : هڪ شخص کي ڏٺم جيڪو گوڏن پر وينو آهي پر ان جي ۽ اللہ تعالىٰ جي وچ ۾ حجاب (يعني پردو) آهي پر ان جو **حسن اخلاق** آيو ۽ ان (نيڪيءَ) هن کي بچائي ورتو ۽ اللہ تعالىٰ سان ملائي ڇڏيائين.

مدينه 12 : هڪ شخص کي ان جو اعمال نامو کاٻي هٿ ۾ ڏنو پئي ويو تہ ان جو **خوفِ خدا** عَزَّوَجَلَّ آيو (ان عظيم نيڪيءَ جي برڪت سان) سندس اعمال نامو ساڄي هٿ ۾ ڏنو ويو.

مدينه 13 : هڪ شخص جي نيڪين جو وزن هلڪو رهيو پر ان جي **سخاوت** اچي ويئي ۽ نيڪين جو وزن وڌي ويو.

مدينه 14 : هڪ شخص جهنم جي ڪناري تي بيٺو هو پر ان جو **خوفِ خُدا** عَزَّوَجَلَّ آيو ۽ هُو بچي ويو.

مدينه 15 : هڪ شخص جهنّم ۾ڪِري پيو پر ان جا **خوفِ خُدا** عَزَّوَجَلَّ ۾ وهايل ڳوڙها اچي ويا ۽ (انهن ڳوڙهن جي برڪت سان) اهو بچي ويو.

مدينه 16 : هڪ شخص پُلصراط تي بيٺو هو ۽ تاريءَ جيان ڏڪي رهيو هو پر ان جو اللّٰه عَزَّوَجَلَّ سان **حُسنِ ظَن** (يعني اللّٰه عَزَّوَجَلَّ سان سٺو گمان) آيو (۽ ان نيڪيءَ) ان کي بچائي ورتو ۽ هُو پلصراط تان گذري ويو.

مدينه 17 : هڪ شخص پلصراط تي ريڑهيون پائيندو هلي رهيو هو. تہ ان جو مون تي درود شريف پڙهڻ اچي ويو ۽ (ان نيڪيءَ) کيس اُتاري پلصراط کان پار ڪرائي ڇڏيو.

مدينه 18 : منهنجي امت جوهڪ شخص جنّت جي دروازن وٽ پهتو تہ اهي سيئي ان لاءِ بند هئا تہ ان جو لَآاِلٰهَ اِلَّااللّٰهُ جي گواهي ڏيڻ آيو ۽ ان جي لاءِ جنّتي دروازا کلي ويا ۽ اهو جنّت ۾ داخل ٿي ويو.

ڇُغليءَ جو دردناڪ عذاب

مدينه 19 : ڪجهه ماڻهن جا چَپَ ڪٽيا وڃن پيا مون جبرئيل (عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام) کان پُڇيو، هي ڪير آهن؟ انهن وراڻيو تہ هي ماڻهن جي وچ ۾ **چُغل خوري** ڪرڻ وارا آهن.

ڪناهہ جي الزام جي خوفناڪ سزا

مدينه 20 : ڪجهہ ماڻهن کي زبانن سان ٽنگيو ويو هو. مون جبرئيل عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام کان انهن جي باري ۾ پُڇيو، انهن ٻُڌايو تہ هي ماڻهن تي هروپرو **گناهہ جو الزام** لڳائڻ وارا آهن. (شرح الصدور 182)

ڪاب نيڪي نہ ڇڏڻ ڪهرجي

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اوهان ڏنو، والدين جي اطاعت (يعني فرمانبرداري) وضو، نماز، روزو، ذڪر الله عَزَّوَجَلَّ، حج ۽ عمرو، صلهء رحمي، اَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ، صَدَقو، حُسنِ اخلاق، سخاوت، خوفِ خُدا عَزَّوَجَلَّ ۾ روئڻ، ۽ پڻ الله عَزَّوَجَلَّ سان حُسنِ ظن وغيره وغيره نيڪين جي سبب الله عَزَّوَجَلَّ پنهنجي بانهن تي ڪرم فرمائي ڇڏيو ۽ انهن کي ڏمر ۽ عذاب کان ڇوٽڪارو ملي ويو. بهرحال هي ان جي فضل ۽ ڪرم جا مُعاملا آهن. هو مالڪ و مختار عَزَّوَجَلَّ آهي. جنهن کي چاهي بخشي ڇڏي، جنهن کي چاهي عذاب ڏئي، هي سڀ ان جو عدل ئي عدل آهي. جتي هو ڪنهن هڪ نيڪيءَ مان خوش ٿي پنهنجي رحمت سان بخشي ڇڏيندو آهي اتي ڪنهن هڪ گناهہ تي جڏهن هُو ناراض ٿي ويندو آهي تہ ان جو قهر ۽ غضب جوش ۾ ايندو آهي ۽ پوءِ ان جي پڪڙ نهايت ئي سخت هوندي آهي. جيئن جو هاڻي گذريل ڏِڪهي حديث جي آخر ۾ **ڇُغل خورن** ۽ ٻين تي **گناهہ جي تهمت** هڻڻ وارن جو انجام بہ اسان جي پياري آقا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ملاحظہ فرمائي ڪري اسان کي ٻُڌائي مُتَنَبّہ (يعني خبردار) ڪيو تنهن ڪري عقلمند اهو ئي آهي جيڪو بظاهر ڪا ننڍڙي بہ نيڪي هجي ان کي نہ ڇڏي، جو ٿي سگهي ٿو اها ئي نيڪي

چوٽڪاري جو ذريعو بڻجي وجي ۽ ظاهر ۾ گناهه کيترو ئي معمولي نظر ايندو هجي هرگز هرگز نه کرڻ گهرجي.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّد

"قهار" جي چار آڱرن جي نسبت سان ڪناهڪارن جون چار حڪايتون

(1) قبر ۾ باهه ٻرڪي ٻئي!

بي چين دلين جي چين، رحمتِ دارين ارشاد فرمايو: الله جي بانهن مان **هڪ بانهي کي قبر ۾ سؤ ڪوڙا** هٽڻ جو حڪم ڏنو ويو. هُو الله کان دُعا ڪندو رهيو ايسيتائين جو هڪ ڪوڙو رهجي ويو جڏهن هڪ ڪوڙو هنيو ويو ان جي قبر باهه سان ٻرجي وئي جڏهن قبر مان باهه ختم ٿئي ۽ ان بانهي کي افاقو ٿيو تہ اُن (ملائڪن کان) پڇيو: آخر مون کي هي ڪوڙو ڇو هنيو ويو؟ تڏهن انهن وراڻيو: **هڪ ڏينهن تو بنا وضوءَ جي نماز پڙهي هئي، ۽ هڪ ڏينهن هڪ مظلوم وٽان تنهنجو گذر ٿيو پر تو ان جي مدد ڪانہ ڪئي.**

(شرح مشكل الآثار للطحاوي جلد 8 ص 212،حديث: 3185، الزواجر جلد 2 ص 236)

(2) ماپڻ ۾ بي احتياطي جي سبب ڏمر

حضرتِ سيّدُنا حارث مُحَاسِبي رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه فرمائن ٿا تہ هڪ ڪيّال (اناج ماپڻ واري) انهيءَ ڪم کي ڇڏي ڏنو ۽ عبادتِ اِلاهي عَزَّوَجَلَّ ۾ مشغول ٿيو. جڏهن هُو مري ويو تہ سندس ڪجهه دوستن ڪيس خواب ۾ ڏٺو تہ پُڇيو مَا فَعَلَ اللّٰهُ بِكَ؟ يعني الله عَزَّوَجَلَّ اوهان سان ڪهڙو معاملو ڪيو؟ ان وراڻيو،"منهنجو اهو پيمانو (يعني ٿانءُ) جنهن ۾ اناج وغيره تورينڊو

هئس ان ۾ منهنجي بي احتياطيءَ جي سبب کان ڪجھ مٽي جمي وئي هئي جنهن کي مون لاپرواهيءَ جي سبب صاف نہ ڪيو ۽ هر ڀيري تورڻ جي وقت مٽيءَ جيترو گھٽ ٿي ويندو هيو. مان انهيءَ قُصُور جي سبب عِتاب (يعني غضب) ۾ گرفتار آهيان.“ (تنبیہُ المُغترین ص 51)

(3) قبر مان رڙين جو آواز

اهڙيءَ طرح هڪ ٻيو شخص ٻہ پنهنجي تارازيءَ تان مٽي وغيره کي صاف نہ ڪندو هو ۽ انهيءَ ريت شيءِ توري ڏيندو هو. جڏهن اهو مري ويو تہ ان کي ٻہ قبر ۾ عذاب شروع ٿي ويو. ايتري تائين جو **ماڻهن ان جي قبر مان رڙين ۽ ڪُوڪن جو آواز ٻُڌو.** ڪجھ صالحين رَحِمَهُمُ اللّٰهُ المُبِين (يعني نيڪ ماڻهن) کي قبر مان رڙين ڪُوڪن جو آواز ٻُڌي ڪري رحم اچي ويو ۽ انهن هِن جي لاءِ مغفرت جي دعا گھري تہ ان جي برڪت سان اللہ تعالیٰ مٿس عذاب کي هٽائي ڇڏيو. (تنبیہُ المُغترین ص 51)

حرام جي ڪمائي ڪيڏانهن ويندي آهي؟

جاڻايل ٻنهي ڇوڪائيندڙ حڪايتُن مان اهي ماڻهو ضرور عبرت جو درس حاصل ڪن جيڪي نڪي ڪندا آهن ۽ ماپ ۽ تور ۾ گھٽتائي ڪندا آهن. مسلمانو! نڪيءَ سان گھٽ تور يا ماپ ڪري ڪڏهن ڪڏهن بظاهر مال ۾ ڪجھ گھٽائي نظر اچي ٻہ ويندي آهي پر اهڙي آمدني کهڙي ڪم جي! ڪڏهن ڪڏهن دنيا ۾ ٻہ اهڙي قسم جو مال جنجال ٻڌجي ويندو آهي. ٿي سگھي ٿو تہ ڊاڪٽرن جي فيسن، بيمارين جي دوائن، ڪيسا ڪٽيندڙن، چورن يا رِشوت خورن جي هٿن ۾ اهو مال هليو وجي، ۽ وري مَعَاذَاللّٰه آخرت جو سخت عذاب ٻہ پوڳٽو پئجي وجي.

کرلے توبہ ربّ کی رحمت ہے بڑی
قبر میں ورنہ سزا ہوگی کڑی

باھ جا ٻہ جبل

روح البيان ۾آهي،"جيڪو شخص ماپ ۾ تور ۾ خيانت ڪري ٿو، قيامت جي ڏينهن ان کي دوزخ جي اونهاين ۾ وڏو ويندو ۾ ڪيس **باھ جي بن جبلن** جي وچ ۾ ويهاري حڪم ڏنو ويندو ته هنن پهاڙن جي تور ۾ ماپ ڪر! جڏهن تورڻ لڳندو ته باھ ڪيس ساڙي ڇڏيندي."

(تفسير روح البيان ج 10 ص 364)

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! خوب غور فرمايو! مختصر زندگيءَ ۾ ڪجھ فاني سڪا حاصل ڪرڻ جي لاءِ جيڪڏهن تور ۾ ٽڳي ڪئي ته ڪيتريقدر شديد عذاب جي وَعيد آهي. اڄ معمولي گرمي برداشت ناهي ٿيندي ته جهنم ۾ باھ وارن جبلن جي تپش ڪهڙيءَ طرح برداشت ٿيندي! خدارا! پنهنجي حال تي رحم ڪندي مال جي حرص کان پري رهو. ٻي صورت ۾ حرام مال ٻنهي جهانن ۾ وبال ئي وبال ثابت ٿيندو.

(4) ڪٽ جو بوجھ

حضرتِ سيّدُنا وَهَب بن مُنَبِّه رَضِیَ اللهُ عَنْهُ فرمائن ٿا،"بني اسرائيل جي هڪ نوجوان هر قسم جي گناهن کان توبھ ڪئي پوءِ ستر سالن تائين لڳاتار عبادت ڪندو رهيو. ڏينهن جو روزو رکندو هيو، رات جو جاڳندو هو. **ان جي تقويٰ جو هي عالم هو جو نہ ڪنهن چانوَ هيٺان آرام ڪندو هو ۽ نہ ئي ڪا وڻندڙ غذا کائيندو هو.** جڏهن ان جو انتقال ٿي ويو ته ان جي ڪجھ دوستن کيس خواب ۾ ڏسي پُڇيو، مَا فَعَلَ اللّٰهُ بِکَ؟ يعني اللہ عَزَّوَجَلَّ توسان ڇا معاملو ڪيو؟ ان ٻُڌايو ته اللہ عَزَّوَجَلَّ منهنجو حساب ورتو. پوءِ سمورا گناھ بخشي ڇڏيائين، پر آھ! هڪ ڪک جنهن کي مون سندس مالڪ جي مرضيءَ کان بغير کڻي ورتو هو ۽ ان سان ڏند کوٽيا هئا اهو

ڪک ان جي مالڪ کان مُعاف ڪرائڻ رهجي ويو هو. **افسوس صد افسوس! انهيءَ سبب کان اڃان تائين مون کي جنّت کان روڪيو ويو آهي.** (تنبيه المغترين ص 51)

گناهه ته نيٺ گناهه ئي آهي

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ڊپ منجهان ڪَنبي وڃو! ته هڪ عابد و زاهد ۽ نيڪ ٻانهو صرف ۽ صرف انهيءَ سبب ڪري جنّت کان روڪيو ويو جو ان هڪ **معمولي ڪک** سندس مالڪ جي اجازت کان بغير کڻي ان سان ڏند کوٽيا ۽ پوءِ بغير مُعاف ڪرائڻ جي، هُو انتقال ڪري ويو ته ڦاسي پيو. ٿورو سوچيو! غور ڪريو!! هڪ ڪک ته ڇا حيثيت آهي؟ اڄڪلهه ته ماڻهو نه ڄاڻ ڪهڙيون ڪهڙيون امانتون هڙپ ڪري ويندا آهن ۽ اوڳرائي به ناهن ڏيندا.

بغير مهلت وٺڻ جي قرض جي ادائيگي ۾ دير ڪرڻ گناهه آهي

مسلمانو! ڊڄي وڃو! حقوق العباد جو مُعاملو نهايت ئي سخت آهي. جيڪڏهن اسان ڪنهن ٻانهي جو حق ڦٻايو، يا ان کي گار ڏني، اکيون ڏيکاري ڊيڄاريوسون، ڌمڪايوسين، داٻا دڙڪا ڏناسون جنهن سان ان جي دل ڏکي. مطلب ته ڪهڙيءَ به طرح شريعت جي اجازت کان بغير ان جي دل آزاري ڪئي يا قرض ڦٻائي ڇڏيو، بلڪ بغير صحيح مجبوريءَ جي قرض جي ادائيگي ۾ دير ئي ڪئي. اهي سڀ ٻانهن جون حق تلفيون آهن. قرض جي ڳالهه ڇڙي آهي ته اهو به ٻڌائيندو هلان ته حُجَّة الاِسلام حضرت سيدنا امام محمد بن محمد بن محمد غزالي ”ڪيمياءِ سعادت“ ۾ نقل ڪن ٿا: ”جيڪو شخص قرض وٺندو آهي ۽ اها نيت ڪندو آهي ته مان چڱي طرح ادا ڪندس ته الله پاڪ ان جي حفاظت لاءِ

ڪجهه ملائڪن مقرر ڪري ڇڏيندو آهي ۽ اهي دعا ڪندا آهن ته ان جو قرض ادا ٿي وڃي.“ (انظر: اتحاف السادة جلد6 ص409) ۽ جيڪڏهن قرضدار قرض ادا ڪري سگهي ٿو ته فرض خواه جي مرضي کان علاوه هڪ گهڙي به دير ڪندو ته گنهگار ٿيندو ۽ ظالم قرار پائيندو. چاهي روزي جي حالت ۾ هجي يا سمهي رهيو هجي ۽ ان تي الله جي لعنت لهندي آهي. هيءُ گناهه اهڙو آهي جو ننڊ جي حالت ۾ به ان سان گڏ رهندو آهي. جيڪڏهن گهر جو سامان وڪٽي قرض ادا ڪري سگهي ٿو ته ائين به ڪرڻو پوندو. جيڪڏهن ائين نه ڪندو ته گناهگار آهي. ان جو اهو فعل ڪبيره گناهن مان آهي پر ماڻهو ان کي معمولي سمجهندا آهن“.

(ڪيمياءِ سعادت جلد1ص336)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّد

ٽن پيسن جو جنجال

منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امامِ اهلسنّت، مولانا شاه احمد رضا خان رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه ڪان قرض جي ادائيگيءَ ۾ سُستي ۽ ڪوڙا حيلا بهانا ڪرڻ واري شخص زيد جي باري ۾ پڇيو ويو ته پاڻ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه ارشاد فرمايائون:”زيد فاسق ۽ فاجر، ڪبيره گناهه ڪندڙ، ظالم، تمام وڏو ڪوڙو ۽ عذاب جو حقدار آهي.“ ان کان وڌيڪ ٻيا ڪهڙا لقب پنهنجي لاءِ چاهي ٿو! جيڪڏهن انهيءَ حالت ۾ مري ويو ۽ قرض ماڻهن جو هن تي باقي رهيو ته هن جون نيڪيون انهن قرض خواهن جي مطالبي ۾ ڏنيون ويندیون. (يعني ڪهڙي طرح ڏنيون ويندیون اهو به ٻُڌي وٺو) تقريبًا ٽي پيسا قرض جي عيوض **ست سؤ نمازون باجماعت** (ڏيڻيون پونديون) جڏهن هن (قرض قبائڻ واري) وٽ نيڪيون نه رهنديون ته انهن (قرض خواهن) جا

گناھ ھن (مقروض) جي مٿي تي رکيا ويندا ۽ کيس باھ ۾ اڇلايو ويندو.
(ملخصًا فتاویٰ رضویه ج 25 ص 69 ملخصاً)

مت دبا قرضہ کسی کا نا بکار
روئے گا دوزخ میں ورنہ زار زار

تُوْبُوْا اِلَی اللّٰہ! اَسْتَغْفِرُاللّٰہ

مٹا مٹا اسلامي پائرو! دنيا ۾ ڪنهن تي ذري برابر ظلم ڪرڻ وارو جيسيتائين مظلوم کي راضي نہ ڪري ونندو ان وقت تائين ان جي خلاصي (يعني چوٽڪارو) ناممڪن آھي. ھا اللہ عَزَّوَجَلَّ جيڪڏھن چاھيندو تہ پنھنجي فضل ۽ ڪرم سان قيامت جي ڏينھن ظالم ۽ مظلوم ۾ صلح ڪرائي ڇڏيندو. ٻي صورت ۾ ان مظلوم کي ظالم جون نيڪيون ڏنيون ويندیون. جيڪڏھن ان سان بہ مظلوم يا مظلومن جا حقوق ادا نہ ڪيا تہ مظلومن جا گناھ ظالم جي مٿي تي رکيا ويندا ۽ اھڙي طرح اھو ظالم جيتوڻيڪ دنيا ۾ نيڪ ۽ پرھيزگار رھي وڏيون نيڪيون کٽي ڪري قيامت ۾ آيو ھوندو. پر ماڻھن جا حقوق ضايع ڪرڻ جي سبب بلڪل مفلس ۽ ڪنگال ٿي ويندو ۽ انھيءَ سبب جي ڪري جھنّم جي حوالي ڪيو ويندو. وَالْعِیاذُ بِاللہِ

قيامت ۾ مفلس ڪير؟

تاجدارِ مدينہءِ منوره، سردارِ مڪہءِ مڪرمه صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم **صحابہءِ** ڪرام عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان ڪان پڇيو،"ڇا اوھان جاڻو ٿا تہ **مفلس** ڪير آھي؟" صحابہءِ ڪرام عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان عرض ڪيو يارسول اللہ صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم اسان مان **مفلس** اھو آھي جنھن وٽ درھم ۽ دنياوي ساز و سامان نہ ھجي تہ پاڻ صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو: "منھنجي امت جو **مفلس**

ترين شخص اهو آهي جيڪو قيامت جي ڏينهن نماز، روزا، زڪوٰة ۽ ڪٽي ايندو پر گڏوگڏ ڪنهن کي گار ۽ ڏني هوندائين، ڪنهن تي تهمت لڳائي هوندائين، هُن جو ناحق مال کاڌو هوندو، ان جو رت وهايو هوندائين، هُن کي ماريو هوندائين، سو انهن سيني گناهن جي بدلي ۾ ان جون نيڪيون ورتيون ويندیون. تنهن کانپوءِ جيڪڏهن ان جون نيڪيون ختم ٿي وڃن ۽ ٻيا حقدار باقي هجن تہ انهن (يعني مظلومن) جا گناهہ وٺي بدلي ۾ ان (يعني ظالم) جي مٿان رکيا ويندا. پوءِ ان (ظالم) شخص کي جهنّم ۾ اڇلايو ويندو.“ (صحيح مسلم ص 1394 حديث 2581)

ظالم مان مراد ڪير آهي؟

ياد رهي! هتي ظالم مان مُراد صرف قاتل، ڏاڙيل، يا ماريڪٽ ڪرڻ وارو ئي ناهي. بلڪ جنهن بظاهر ڪنهن جي ٿورڙي ۽ حق تلفي ڪئي مثال طور هڪ اڌ روپيو ئي قٻايو هجي، مذاق اڏائي يا بنا شرعي اجازت جي داٻو وڌڪو ڏنو يا ڪاوڙ ۾ گُهوري دل ڏکائي هجي اهو ۽ ظالم آهي ۽ اها جدا ڳالهہ آهي جنهن تي هن طرح جا ظلم ٿيا ان ”مظلوم“ ۽ ”ان ظالم“ جون ڪجهہ حق تلفيون ڪيون هجن. هن صورت حال ۾ ٻئي هڪ ٻئي جي حق ۾ مخصوص مُعاملن ۾ ”ظالم“ ۽ آهن ۽ ”مظلوم“ ۽.

حضرتِ سيّدُنا عبدالله انيس رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه فرمائن ٿا: الله عَزَّوَجَلَّ قيامت جي ڏينهن ارشاد فرمائيندو،”ڪو دوزخي دوزخ ۾ ڪو جنّتي جنّت ۾ داخل نہ ٿئي، جيستائين هُو **حقوق العباد** جو بدلو ادا نہ ڪري.“ يعني جنهن جو حق، ڪنهن ۽ قٻايو هوندو ان جو فيصلو ٿيڻ تائين ڪو دوزخ يا جنّت ۾ داخل نہ ٿيندو. (تنبيهُ المُغترين ص 51) **حقوق العباد** جي تفصيلي معلومات

جي لاءِ مکتبة المدينه جي ڇپيل تحريري بيان "**ظلم جو انجام**" جو ضرور مطالعو فرمائيندا.

يااللہ عَزَّوَجَلَّ اسان سيني مسلمانن کي هڪ ٻئي جي حق تلفي کرڻ کان بچاءِ ۽ جيڪي کجهہ ان سلسلي ۾ کوتاهيون ٿي چُکيون آهن انهن کي پاڻ ۾ مُعاف کرائي ڇڏڻ جي توفيق مرحمت فرماءِ.

اٰمِين بِجَاہِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

ماهہ رمضان ۾ مرڻ جي فضيلت

حضرتِ سيّدُنا عبدالله ابن مسعود رَضِیَ اللهُ عَنْهُ کان روايت آهي، نبين جي سلطان، رحمتِ عالميان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ جنّت نشان آهي:"جنهن کي **رمضان** جي **پُڇاڙيءَ مهل** موت آيو اهو **جنّت** ۾ داخل ٿيندو ۽ جنهن کي موت **عرفه** جي ڏينهن (يعني 9 ذوالحجة الحرام) جي ختم ٿيڻ وقت آيو اهو به جنّت ۾ داخل ٿيندو ۽ جنهن جو موت **صدقي** ڏيڻ جي حالت ۾ آيو اهو به جنّت ۾ داخل ٿيندو." (حلية الاولياء ج 5 ص 26 حديث 6187) حضرت سيدنا انس بن مالک رَضِیَ اللهُ عَنْهُ روايت آهي ته ماهِ رمضان ۾ مُردن تان عذاب کنيو ويندو آهي. (شرح الصدور ص 87)

قيامت تائين جي روزن جو ثواب

امُّ الْمُؤمنين سيّدتُنا عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ عَنْهَا کان روايت آهي منهنجي سرتاج، صاحبِ معراج صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جوارشادِ بشارت بنياد آهي:"جنهن جو **روزي** جي حالت ۾ انتقال ٿيو، اللہ عَزَّوَجَلَّ ان کي قيامت تائين جي روزن جو ثواب عطا فرمائيندو آهي."

(الفردوس بماثور الخطاب ج 3 ص 504 حديث 5557)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

رمضان ۾ مغفرت نہ ٿيندي تہ پوءِ ڪڏهن ٿيندي

حضرتِ سيّدُنا انس بن مالک رَضِیَ اللهُ عَنْهُ فرمائن ٿا تہ مان رسولِ اڪرم، رحمتِ عالم، نورِ مجسم، شاهِ بني آدم، رسولِ محتشم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي فرمائيندي ٻڌو، "هي رمضان توهان وٽ اچي ويو آهي، هن ۾ جنّت جا دروازا کوليا ويندا آهن ۽ جهنّم جا دروازا بند ڪيا ويندا آهن ۽ شيطانن کي قيد ڪيو ويندو آهي، محروم آهي اهو شخص جنهن رمضان کي ماڻيو ۽ ان جي مغفرت نہ ٿي جو جڏهن ان جي رمضان ۾ مغفرت نہ ٿي تہ پوءِ ڪڏهن ٿيندي؟." (معجم الاوسط ج5ص366 حديث 627)

جنت جا دروازا کلي ويندا آهن

حضرت سيّدُنا ابوهريره رَضِیَ اللهُ عَنْهُ فرمائن ٿا تہ رسولِ اڪرم، رحمتِ عالم، رسولِ محتشم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پنهنجي صحابهءِ ڪرام رَضِیَ اللهُ عَنْهُم کي خوشخبري ٻُڌائيندي فرمائيندا هئا: "**رمضان** جو مهينو اچي ويو آهي جيڪو تمام ئي برڪت وارو آهي. اللہ تعالیٰ هن جا روزا توهان تي فرض ڪيا آهن، هن ۾ آسمان جا دروازا کوليا ويندا آهن ۽ **جهنم** جا دروازا بند ڪيا ويندا آهن. ۽ ان ۾ **سرڪش شيطانن** کي قيد ڪيو ويندو آهي. هن ۾ هڪ رات آهي جيڪا هزار مهينن کان بهتر آهي، جيڪو ان جي پلائي کان محروم ٿيو اهو بلڪل ئي محروم ٿيو."

(سنن نسائي ص355،حديث: 2103)

شيطانن کي زنجيرن ۾ جڪڑيو ويندو آهي

حضرتِ سيّدُنا ابوهريره رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ فرمائن ٿا: سلطانِ دوجهان، رحمتِ عالميان صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جو فرمانِ عاليشان آهي: "جڏهن رمضان ايندو آهي ته آسمان جا دروازا کوليا ويندا آهن." (صحيح البخاري ج 1 ص626 حديث 1899)

۽ هڪ بي روايت ۾ آهي ته جنّت جا دروازا کوليا ويندا آهن ۽ دوزخ جا دروزا بند ڪيا ويندا آهن شيطانَ زنجيرن ۾ جڪڙيا ويندا آهن. هڪ روايت ۾ آهي ته رحمت جا دروازا کوليا ويندا آهن.
(صحيح مسلم ص 543 حديث 1079)

ڪناهن ۾ ڦهٽنائي ته اڇي ئي ويندي

منا منا اسلامي ياٸرو! بهرحال عام مشاهدو اهو ئي آهي ته اسان جون مسجدون رمضان المبارڪ مهيني ۾ بين مهينن جي پيٽ ۾ وڌيڪ آباد ٿي ويندیون آهن. نيڪين ڪرڻ ۾ آساني رهندي آهي ۽ ايترو ضرور آهي ته رمضان جي مهيني ۾ ڪناهن جو سلسلو ڪجهه نه ڪجهه گهٽ ٿي ويندو آهي.

جيئن ئي شيطان آزاد ٿيندو آهي

رمضان المبارڪ جي موڪلاڻي ٿيندي ئي، شيطان آزاد ٿي ويندا آهن ۽ گناهن جو زور خوب وڌي ويندو آهي. خاص طور عيد جي ڏينهن گناهن جي ڪثرت ٿي ويندي آهي. جڙ ائين معلوم ٿيندو آهي ته هڪ مهيني جي قيد جي سبب شيطان وڌيڪ ميڃرجي ڇُڪو آهي ۽ رمضان جي مهيني جي سڃي ڪسر هو عيد جي ڏينهن ئي ڪيڙ چاهي ٿو. تفريح گاهون بي پرده عورتن ۽ مردن سان ڀرجي ويندیون آهن، عيد جي لاءِ نيون نيون فلمون ۽ جديد دراما لڳايا ويندا آهن. آهٖ! شيطان جي هٿان لاتعداد مسلمان راندیڪا بڻجي ويندا آهن پر ڪيئي خوش نصيب

مسلمان اهڑا بہ هوندا آهن جيڪي الله عَزَّوَجَلَّ جي ياد کان لاپرواهي ناهن ڪندا ۽ شيطان جـي فريب کان محفوظ رهندا آهن.

آتش پرست تي رحمت

بُخارا ۾ هڪ مجوسي (باھ جو پوجاري) رهندو هو هڪ پيري **رمضان شريف** ۾ هو پنهنجي پٽ سان گڏ مسلمانن جي بازار مان گذري رهيو هيو. ان جي پٽ کا شيءِ سرِعام کائڻ شروع ڪئي. مجوسيءَ جڏهن هي ڏٺو تہ پنهنجي پٽ کي هڪ چماٽ وهائي ڪيائين ۽ خوب چڑبيندي چيائين، توکي رمضان المبارک جي مهيني ۾ مسلمانن جي بازار ۾ کائيندي شرم نہ ٿو اچي؟ چوڪري وراڻيو بابا سائين اوهان بہ تہ رمضان شريف ۾ کائيندا آهيو. والد چيو، مان پنهنجي گهر ۾ لِڪي ڪري کائيندو آهيان، مسلمانن جي سامهون ناهيان کائيندو ۽ هن مبارک مهيني جي بي حرمتي ناهيان ڪندو. ڪجهہ عرصي کان پوءِ ان شخص جو انتقال ٿي ويو. ڪنهن خواب ۾ ان کي جنّت ۾ گهمندي ڏٺو تہ حيرت مان پُڇيائينس، تون تہ مجوسي هُئين جنّت ۾ ڪيئن اچي وئين؟ چوڻ لڳو،" واقعي آءُ مجوسي هيس پر جڏهن موت جو وقت ويجهو آيو تہ الله عَزَّوَجَلَّ **رمضان جي احترام جي برڪت سان مون کي ايمان جي دولت سان ۽ مرڻ کان بعد جنّت سان سرفراز فرمايو.**"

(نزهة المجالس ج 1 ص 217)

رمضان المبارک ۾ علي الاعلان کائڻ جي دنياوي سزا

مٹا مٹا اسلامي ڀائرو! ڏٺو اوهان؟ رمضان جي مهيني جي تعظيم جي سبب هڪ آتش پرست کي الله عَزَّوَجَلَّ نہ رُڳو ايمان جي دولت سان نوازي ڇڏيو بلڪ ان کي جنّت جي لازوال نعمتن سان بہ مالامال فرمائي ڇڏيو. هن واقعي مان خاص طور تي اسان جي انهن اسلامي

پائرن کي عبرت جو درس حاصل ڪرڻ گھرجي، جيڪي مسلمان ھئڻ جي باوجود رمضان المبارڪ جو بلڪل احترام ناھن ڪندا. پھريان تہ اھي روزو ناھن رکندا ويتر چوري ۽ سينہ زوري اھڙي جو روزيدارن جي سامھون ئي سگريٽ جا ڪش لڳائيندا آھن، پان چٻاڙيندا آھن ايسيتائين جو ڪي تہ ايڏا بي ادب ۽ بي مُرَوَّت جو سرِعام پاڻي پيئندا بلڪ ڪاڏو ڪائيندي بہ ناھن شرمائيندا. اھڙن ماڻھن جي لاءِ فقھي ڪتابن ۾ سخت سزا جو حڪم آھي.

ڇا توھان ڪي مرڻو ناھي؟

منا منا اسلامي پائرو! غور ڪريو! خوب سوچيو!! جڏھن روزو ڇڏيندڙن جي، دنيا ۾ ئي ايتريقدر سخت سزا تجويز ڪئي ويئي آھي (اھا سزا صرف اسلام جو حاڪم ئي ڏئي سگھي ٿو) تہ آخرت جي سزا ڪيتريقدر پوائتي ۽ تباھ ڪندڙ ھوندي؟ مسلمانو! ھوش ۾ اچو!! ڪيستائين ھن دنيا ۾ مزا ماڻيندؤ؟ ڇا توھان کي مرڻو ناھي؟ ڇا ھن دنيا ۾ ھميشہ اھڙيءَ طرح عيش ڪندا رھندؤ؟ ياد رکو! ھڪ نہ ھڪ ڏينھن موت ضرور ايندو ۽ توھان جو حياتيءَ سان رشتو منقطع ڪري (يعني ٽوڙي) نرم ۽ فرحت بخش گاديلن کان کٽي مٽيءَ ۾ سمھاريندو. ھر طرح جي فرحت بخش شين سان سجايل ڪمرن مان ڪڍي اونداھي قبرن ۾ پھچائي ڇڏيندو، پوءِ پَڇتائڻ سان ڪجھ ھٿ نہ ايندو. ھاڻي بہ موقعو آھي، گناھن کان سچي توبھ ڪري ونو ۽ روزي ۽ نماز جي پابندي اختيار ڪريو.

کرلے توبہ ربّ کی رحمت ہے بڑی
قبر میں ورنہ سزا ہوگی کڑی

(وسائلِ بخشش ص712)

سنڌن پرئي بيانن جون برڪتون

منا منا اسلامي ڀائرو! گناهن پري زندگيءَ کان ڇوٽڪارو ماڻڻ لاءِ عاشقانِ رسول جي مدني تحريڪ **دعوتِ اسلامي** جي مدني ماحول سان هر دم وابسته رهو. اِن شآءالله دنيا ۽ آخرت بنهي ۾ سوڀ نصيب ٿيندي. توهان جي ترغيب جي لاءِ هڪ نهايت ئي خوشگوار ۽ خوشبودار **مدني بهار** توهان جي خدمت ۾ پيش ڪئي وڃي ٿي. جيئن ته **پاڪستان** جي هڪ اسلامي ڀاءُ 1990 کان 1998 تائين هڪ سياسي پارٽيءَ سان وابسته رهيو. روز روز جي فسادن کان بيزار ٿي گهروارن ان کي پاڪستان کان ٻاهر موڪلڻ جو پڪو ارادو ڪيو. اهڙيءَ طرح 3.11.90 تي اهو دارالامارات عمان جي گادي واري هنڌ **مسقط** جي هڪ گارمينٽ فيڪٽريءَ ۾ ملازم ٿي ويو. 1992 ۾ **دعوتِ اسلامي** جي مدني ماحول سان وابسته هڪ اسلامي ڀاءُ کم جي سلسلي ۾ ان فيڪٽريءَ ۾ پرتي ٿيو. ان جي **انفرادي ڪوشش** سان اَلْحَمْدُ لِلّٰه اهو نمازي بڻيو. فيڪٽريءَ جو ماحول تمام خراب هو، رُڳو ان جي شعبي کي ئي ونو ان ۾ اَڻ يا نَوَ ٽيپ رڪارڊر هئا جن جي ذريعي مختلف زبانن، مثال طور اردو، پنجابي، پشتو ، هندي ۽ بنگالي وغيره ۾ بلند آواز سان گانا هلائڻ جو سلسلو رهندو هو. دعوتِ اسلامي واري **عاشقِ رسول** جي صحبت جي برڪت سان اَلْحَمْدُ لِلّٰه اهو گانن باجن کان نفرت ڪرڻ لڳو. گڏيل مشوري سان انهن بنهي مکتبة المدينه تان جاري ٿيڻ وارن سنّتن پرئي بيانات جون ڪيسٽون هلائڻ شروع ڪري ڇڏيون. شروع ۾ ڪجهه ماڻهن انهن جي مخالفت به ڪئي پر سندن همٿ نه هاري. اَلْحَمْدُ لِلّٰه سنّتن پرئي بيانات هلائڻ جي برڪتن جو ان تي به اثر ظاهر ٿيڻ لڳو. **بالخصوص،** قبر کی پہلی رات، نیر نگیءِ دنیا، بدنصیب دولہا، قبر کی پکار اور تین قبریں نالي بيانن

ان کي ڪَنبائي ڇڏيو، (هي تمام بيانات پنهنجي پنهنجي شهر جي مکتبة المدينه جي بستي تان هديو ڏئي طلب ڪري سگهجن ٿا.) آخرت جي تياري جي **مدني سوچ** ملي ۽ ان جي دل گناهن کان نفرت ڪرڻ لڳي. انهيءَ دؤران ڪجھ ٻيا ماڻهو بہ سنّتن پرئي بيانات کان متاثر ٿي ويجهو اچي ويا. جن انهن کي نيڪي جي ڪمن ۾ لڳايو هو، اهو **عاشقِ رسول** ملازمت ڇڏي پاڪستان موٽي ويو. انهن پاڪستان مان سنّتن پرئي بيانات جون 90 ڪيسٽون گهرايون. **پهريان ان جي فيڪٽريءَ ۾ رُڳو 50 يا 60 نمازي هئا بيان ٻُڌي ٻُڌي ڪري نمازين جو تعداد وڌندو وڌندو** اَلْحَمْدُ لِلّٰه 200 **کان** 250 **ٿي ويو.** انهن ملي ڪري 400 واٽ جو قيمتي اسپيڪر خريد ڪري پنهنجي منزل جي ديوار تي نصب ڪري ورتو ۽ ڏوم ڏام سان ڪيسٽون هلائڻ لڳا روزانو صبح 7 کان 8 بجي ڪلام پاڪ جي تلاوت جي ڪيسٽ، 8 کان 9 تائين نعت شريف ۽ 9 کان 10 تائين سنّتن پرئي بيان جي ڪيسٽ هلائڻ جو معمول بڻائي ورتو. هوريان هوريان ان وٽ 500 ڪيسٽون جمع ٿي ويون . ان جو چوڻ آهي تہ مون سميت **پنجن اسلامي ڀائرن** پنهنجو پاڻ کي دعوتِ اسلامي جي مدني رنگ ۾ رنگي ڇڏيو.اَلْحَمْدُ لِلّٰه مسجد ۾ درس جو آغاز ٿي ويو. پوءِ آهستي آهستي ان جي فيڪٽريءَ ۾ **هفتيوار سنّتن پريو اجتماع** شروع ٿي ويو، اجتماع ۾ اٽڪل 250 اسلامي ڀائر شرڪت ڪندا هئا، **مدرسة المدينه** (براءِ بالغان) بہ قائم ٿي ويو. سنّتن جون بهارون اچڻ لڳيون، ڪيترن ئي اسلامي ڀائرن پنهنجي چهري تي **مدني آقا** صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي محبت جي نشاني ڏاڙهي مبارڪ سجائي ورتي. 20 کان 25 اسلامي ڀائرن جي مٿي تي **عمامن** جا تاج جرڪڻ لڳا. انهن جي فيڪٽري جو مينيجر شروع ۾ ڪيسٽون هلائڻ وغيره کان منع ڪندو

رهيو پر بيانات جي ڪيسيٽن جو آواز ان جي ڪنن کي به فيضياب ڪندو رهيو ۽ اَلْحَمْدُلِلّٰه آخرڪار اهو به متاثر ٿي ويو نہ رُڳو متاثر ٿيو بلڪ نمازي به بڻجي ويو ۽ هڪ مٺ ڏاڙهي به سجائي ڇڏيائين.

اهو اسلامي ڀاءُ واپس پاڪستان اچي چُڪو هو ۽ ان کي ڪراچي جي هڪ ڊويزن جي مُشاورت جي **خادم** (نگران) جي حيثيت سان سنّتن جي خدمت جي سعادت به ملي. اَلْحَمْدُلِلّٰه **مکتبة المدينه** تان جاري ٿيڻ وارن سنّتن پرئي بيانات جي ڪيسٽن جي ذريعي اصلاح جو سامان ٿيو. هر اسلامي ڀاءُ ۽ اسلامي ڀيڻ روزانو گهٽ ۾ گهٽ هڪ سنّتن پرئي بيان جي يا **مدني مذاڪري** جي ڪيسٽ ٻُڌڻ جو معمول بڻائي، اِن شآءالله اُهي برڪتون ملنديون جو بنهي جهانن ۾ ٻيڙو پار ٿي ويندو.

غفلت سان نيڪي جي دعوت ٻڌڻ ڪافرن جو وصف آهي

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ڏٺو توهان! مکتبة المدينه تان جاري ڪيل بيانات جون ڪيسٽون ٻُڌڻ جون به ڪيڏيون نہ برڪتون آهن! هي سڀ مقدر وارن جا سودا آهن نہ تہ بيشمار ماڻهو اهڙا به ڏٺا ويندا آهن جو اهي سالن کان سنّتن پرئي اجتماع ۾ حاضر ٿيندا آهن پر مٿن مدني رنگ ناهي چڙهي سگهندو. شايد ان جو هڪ وڏو سبب هي به آهي تہ اهي ويهي ڪري توجهہ سان بيان ناهن ٻُڌندا. لاپرواهيءَ سان هيڏي هوڏي ڏسندي يا موبائل فون تي گالهيون ڪندي ٻُڌڻ سان بيانات جون برڪتون ڪٿان ملنديون! لاپرواهيءَ سان نصيحت ٻُڌڻ ڪافرن جي صفت آهي مسلمانن کي هن حرڪت کان بچڻ ضروري آهي جيئن 17 هين سيپاري سُوْرَةُ الْاَنْۢبِيَآءِ جي آيت نمبر 2 ۽ 3 ۾ رب العزّت جو ارشادِ پاڪ آهي:

مَا يَاْتِيْهِمْ مِّنْ ذِكْرٍ مِّنْ رَّبِّهِمْ مُّحْدَثٍ اِلَّا اسْتَمَعُوْهُ وَ هُمْ يَلْعَبُوْنَ ۙ﴿۲﴾ لَا هِيَةً قُلُوْبُهُمْ ؕ

ترجمو ڪنزالايمان: جڏهن انهن جي رب وٽان انهن وٽ ڪا نئين نصيحت اچي ٿي تہ ان کي نٿا پُڌن پر راند ڪندي، انهن جون دليون راند جي غفلت ۾ آهن.

سڄي سال جون نيڪيون برباد

حضرتِ سيّدُنا عبدالله ابن عباس رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُمَا کان مروي آهي تہ نبين جي سلطان، رحمتِ عالميان صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن جو فرمانِ عاليشان آهي: "بيشڪ جنّت رمضان جي مهيني جي لاءِ هڪ سال کان ٻئي سال تائين سجائي ويندي آهي، پوءِ جڏهن رمضان جو مهينو ايندو آهي تہ جنّت چوندي آهي،" اي الله عَزَّوَجَلَّ مون کي هن مهيني ۾ پنهنجي ٻانهن مان (منهنجي اندر) رهڻ وارا عطا فرماءِ ۽ وڌين اکين واريون حورون چونديون آهن، "اي الله عَزَّوَجَلَّ هن مهيني ۾ اسان کي پنهنجي ٻانهن مان مڙس عطا فرماءِ." پوءِ سرڪارِ مدينه صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ارشاد فرمايو: "جنهن هن مهيني ۾ پنهنجي نفس جي حفاظت ڪئي، جو نہ ئي ڪا نشو ڏيندڙ شيءِ واپرايائين ۽ نہ ئي ڪنهن مومن تي **تهمت** لڳايائين ۽ نہ ئي هن مهيني ۾ ڪو **گناه** ڪيائين تہ الله عَزَّوَجَلَّ هر رات جي بدلي ان جو سؤ **حورن** سان نڪاح فرمائيندو ۽ ان جي لاءِ **جنّت** ۾ سون، چاندي، ياقوت ۽ زمرد جو اهڙو محل ٻڌائيندو جو جيڪڏهن سڄي دنيا جمع ٿي وڃي ۽ هن محل ۾ اچي وڃي تہ هن محل جي ايتري ئي جڳهه والاريندي جيترو ٻڪرين جو هڪ واڙو دنيا ۾ جڳهه والاريندو آهي، ۽ **جنهن هن مهيني ۾ ڪا نشي واري شيءِ پيتي يا ڪنهن مؤمن تي بهتان هنيو يا هن**

مهيني ۾ کو گناھ کيائين تہ اللہ عَزَّوَجَلَّ ان جي ھک سال جا اعمال برباد فرمائي ڇڏيندو.

بس توھان رمضان جي مهيني (جي حق) ۾ ڪوتاهي ڪرڻ کان ڊجو، ڇو تہ هي اللہ عَزَّوَجَلَّ جو مهينو آهي. اللہ تعالیٰ توھان جي لاءِ يارھن مهينا ڪري ڇڏيا تہ ان ۾ نعمتن مان مزا ماڻيو ۽ لذت حاصل ڪريو ۽ پنهنجي لاءِ ھک مهينو خاص ڪري ڇڏيو آهي سو توھان ماهِ رمضان جي مُعاملي ۾ ڊجو".(المعجم الاوسط ج 2 ص 414 حديث 3688)

مٹا مٹا اسلامي ڀائرو! معلوم ٿيو تہ جتي ماهِ رمضان المبارک جي تعظيم ڪرڻ وارن جي لاءِ اُخروي انعامن ۽ اڪرامن جون بشارتون آھن اتي ھن مبارک مهيني جي ناقدري ڪندي ھن ۾ گناھ ڪرڻ وارن جي لاءِ وَعيدون بہ آھن. ھن حديثِ پاڪ ۾ نشي واري شيءِ واپرائڻ ۽ مؤمن تي بهتان ھڻڻ جو خصوصيّت سان ذڪر آهي. ياد رکندا! شراب اُمُّ الخَبائِث (يعني بُراين جي جڙ آهي) ان جو پيئڻ حرام ۽ جھنّم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي. حضرتِ سيّدُنا جابر رَضِیَ اللہُ عَنْہُ کان روايت آهي، سرڪارِ مدينه صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم فرمايو:" جيڪا شيءِ وڏيڪ مقدار ۾ نشو ڏئي ان جو ٿورڙو مقدار بہ حرام آهي ." (سنن ابي داود ج 3 ص 459 حديث 3681)

دوزخين جو رت ۽ پوڻ

مؤمن تي بهتان ھڻڻ بہ حرام ۽ جھنّم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي. حديثِ پاڪ ۾ آهي:" جيڪو ڪنهن مؤمن جي باري ۾ اھڙي شيءِ چوي جيڪا ان ۾ نہ هجي تہ اللہ عَزَّوَجَلَّ ان (بهتان ھڻندڙ) کي ان وقت تائين "**ردغة الخبال**" ۾ رکندو جيتري تائين جو اھو پنهنجي چَيَل ڳالھ مان نڪري وڃي. (سنن ابي داود ج 3 ص 427 حديث 3597)

”**ردغة الخبال**“ جهنّم ۾ اها جاءِ آهي جتي دوزخين جو رت ۽ پوءِ جمع ٿيندي آهي. (مرآة المناجيح ج 5 ص 313) مُحَقّق عَلَي الِاطلاق حضرت شاه عبدالحق محدث دهلوي رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه حديث پاڪ جي هن حصي” ايتري تائين جو اهو پنهنجي چيل ڳالهه مان نڪري وڃي.“ جي حوالي سان فرمائن ٿا: هن مان مراد هي آهي ته ” جنهن عذاب جو اهو حقدار ٿي چُڪو آهي ان کي پوڳڻ کان پوءِ پاڪ ٿي وڃي.“ (اشعة اللمعات ج 3 ص 290)

رمضان ۾ گناهه ڪرڻ وارو

سيّدتُنا اُمّ هاني رَضِیَ اللهُ عَنْهَا کان روايت آهي ته بنهي جهانن جي سلطان، شهنشاهِ ڪون و مڪان، سرورِ ذيشان، محبوبِ رحمٰن صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ عبرت نشان آهي: ”منهنجي امت ذليل ۽ خوار نه ٿيندي جيسيتائين اها ماهِ رمضان جو حق ادا ڪندي رهندي.“ عرض ڪيو ويو **يا رسول الله** صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم رمضان جي حق کي ضايع ڪرڻ ۾ انهن جو ذليل ۽ خوار ٿيڻ ڇا آهي؟ فرمايائون،” هن مهيني ۾ سندن حرام ڪمن جو ڪرڻ، پوءِ فرمايائون، **جنهن هن مهيني ۾ زنا ڪيو يا شراب پيتو ته ايندڙ رمضان تائين الله** عَزَّوَجَلَّ **۽ جيترا آسماني فرشتا آهن سيئي ان تي لعنت ڪندا آهن. پوءِ جيڪڏهن هي شخص ايندڙ ماهِ رمضان کي حاصل ڪرڻ کان پهريان ئي مري ويو ته وٽس کا اهڙي نيڪي نه هوندي جيڪا کيس جهنّم جي باهه کان بچائي سگهي. سو توهان ماهِ رمضان جي معاملي ۾ ڏڃو ڇو ته جهڙيءَ طرح هن مهيني ۾ بين مهينن جي مقابلي ۾ نيڪيون وڌايون ويندیون آهن تهڙيءَ طرح گناهن جو به مُعاملو آهي.**“ (معجم صغير ج 1ص 248)

تُوْبُوْا اِلَى اللّٰه! اَسْتَغْفِرُاللّٰه

دل تي ڪارو نقطو

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ڪنبي وڃو! **ماهِ رمضان** جي بيقدريءَ ڪان بچڻ لاءِ خصوصيّت سان اهتمام ڪري ونو. هن مبارڪ مهيني ۾ بين مهينن جي مقابلي ۾ جهڙيءَ طرح نيڪيون وڌايون ويندیون آهن تهڙيءَ طرح بين مهينن جي مقابلي ۾ گناهن جون هلاڪتون به وڌي ويندیون آهن. رمضان شريف ڪان علاوه به گناهن ڪان بچڻ ئي گهرجي. حضرت سيدنا ابوهريره رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ بيان ڪن ٿا ته رسولِ ڪريم صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جو فرمانِ عاليشان آهي: ”جڏهن ڪو انسان گناهه ڪندو آهي ته ان جي دل تي هڪ ڪارو نقطو بڻجي ويندو آهي، جڏهن ان گناهه ڪان رڪجي ويندو آهي ۽ توبهه ۽ استغفار ڪري ونندو آهي ته ان جي دل صاف ٿي ويندي آهي ۽ جيڪڏهن ٻيهر گناهه ڪندو آهي ته اهو نقطو وڌي ويندو آهي ايسيتائين جو پوري دل ڪاري ٿي ويندي آهي. ۽ هي ئي اها ڪٽ آهي جنهن جو ذڪر الله پاڪ هن طرح فرمايو آهي:

كَلَّا بَلْ ۜ رَانَ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ مَّا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿۱۴﴾

بلڪ انهن جي دلين تي ڪٽ چاڙهي ڇڏيو آهي انهن جي ڪرتوتن.

(پ 30، المصطففين:14) **(ترمذي ج 5 ص 3345)**

دل جي ڪاراڻ جو علاج

هن قلبي ڪاراڻ جو علاج ضروري آهي ۽ هن جي علاج جو هڪ اثرائتو ذريعو ڪامل پير به آهي. يعني ڪنهن اهڙي بزرگ جي هٿ ۾ هٿ ڏنو وڃي جيڪو پرهيزگار ۽ سنّتن جو پيروڪار هجي، جنهن جي زيارت خدا ۽ مصطفیٰ عَزَّوَجَلَّ و صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي ياد ڏياري، جنهن جون ڳالهيون صلوٰة و سنّت جو شوق ايارڻ واريون هجن. جنهن جي صحبت

موت ۽ آخرت جي تياريءَ جو جذبو وڌائيندي هجي. جيڪڏهن خوش قسمتي سان اهڙو ڪامل پير هٿ اچي ويو تہ اِن شآءالله سچي توبہ جي سعادت نصيب ٿيندي ۽ الله ربُّ العزت جي رحمت سان دل جي ڪاراڻ جو علاج بہ ٿي ويندو .

ڪناہ جي مُعافيءَ جي 8 اعمال

دعوت اسلامي جي اشاعتي اداري مكتبة المدينہ جي ڇپيل 911 صفحن تي مشتمل ڪتاب"احياءُ العُلوم مترجم جلد4" صفحہ141 تي آهي: روايتن مان معلوم ٿئي ٿو گناهہ کان پوءِ جڏهن اڻ نيڪ عمل ڪيا وڃن تہ ان(گناهہ) جي بخشش (يعني مُعافي) جي اُميد هوندي آهي. ڇئن عملن جو تعلق دل سان آهي: (1) توبہ يا توبہ جو عزم(2) گناهہ کان باز رهڻ جي چاهت(3) عذاب ٿيڻ جو خوف(4) مغفرت جي اُميد. ڇئن عملن جو تعلق اعضاء سان آهي: (1) بہ رڪعتون نمازِ(توبہ) ادا ڪرڻ(2) 70 ڀيرا استغفار ڪرڻ ۽ 100 ڀيرا سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيمِ وبِحَمْدِهٖ پڙهڻ (3) صدقو ڪرڻ(4) روزو رکڻ.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّد

قبر جو ڀوائنو منظر!

منقول آهي: هڪ پيري امير المؤمنين حضرت مولاءِ ڪائنات، عليُّ الْمرتضيٰ، شيرِ خدا كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم قبرن جي زيارت لاءِ ڪوفي جي قبرستان تشريف وني ويا. اتي هڪ تازي قبر تي نظر پَيُن. ڪين ان جي حالت معلوم ڪرڻ جي خواهش ٿي. سو بارگاهِ خُداوندي عَزَّوَجَلَّ ۾ عرض گذار ٿيا. يا الله عَزَّوَجَلَّ هن ميّت جا حالات مون تي منڪشف

(يعني ظاهر) فرماءِ. الله عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهه ۾ سندن التجا يڪدم ٻُڌي وئي ۽ ڏسندي ئي ڏسندي سندن ۽ ان مُردي جي وچ ۾ جيترا پردا رڪاوٽ بٽيل هئا سيئي هٽايا ويا هاڻي هڪ قبر جو پوائتو منظر سندن آڏو هو، چا ٿا ڏسن ته مُردو باهه ۾ وَڪوڙيل آهي ۽ روئي روئي ڪين هيئن فرياد ڪري رهيو آهي:

يَاعَلِيُّ! اَنَا غَرِيْقٌ فِي النَّارِ وَحَرِيْقٌ فِي النَّارِ

يعني: "يا علي! كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم مان باهه ۾ ٻُڏل آهيان ۽ باهه ۾ سڙي رهيو آهيان." قبر جي دهشت ناڪ منظر ۽ مُردي جي دردناڪ دانهن حيدرِ ڪرار كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم کي بيقرار ڪري ڇڏيو. پاڻ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم پنهنجي رحمت واري پروردگار عَزَّوَجَلَّ جي دربار ۾ هٿ کنيائون ۽ نهايت ئي عاجزي سان ان ميّت جي بخشش جي لاءِ درخواست پيش ڪيائون. غيب مان آواز آيو ."اي علي (كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم) اوهان (كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم) هن جي سفارش نه ڪيو. چو ته هيءُ شخص روزا رکڻ جي باوجود رمضان المبارڪ جي بي حرمتي ڪندو هو. رمضان المبارڪ ۾ به گناهن کان ڪونه مُڙندو هو. ڏينهن جو روزو ته رکندو هو پر راتين جو گناهن ۾ مُبتلا رهندو هو. مولاءِ ڪائنات عليُّ المرتضيٰ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم اِهو ٻُڌي ڪري ويتر غمگين ٿي ويا ۽ سجدي ۾ وڃي روئي روئي عرض ڪرڻ لڳا، يا الله عَزَّوَجَلَّ منهنجي لج تنهنجي هٿ ۾ آهي. هن بانهي وڏي اميد سان مون کي پڪاريو آهي منهنجا مالڪ عَزَّوَجَلَّ! تون مون کي هن جي آڏو رسوا نه فرماءِ، هن جي بيوسيءَ تي رحم فرماءِ ۽ هن ويچاري جي بخشش فرماءِ. حضرت علي كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم روئي روئي مُناجات ڪري رهيا هئا. الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت جو درياءُ جوش ۾ اچي ويو ۽ ندا آئي، اي علي (كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم)! اسان تنهنجي شڪسته دليءَ جي سبب هن کي

بخشي ڇڏيو. اهڙيءَ طرح ان مُردي تان عذاب کنيو ويو. (انيس الواعظين ص 25)

کيوں نہ مُشکِل کُشا کہوں تم کو! تم نے بگڑی مِری بنائی ہے

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب صَلَّی اللّٰہُ عَلٰی مُحَمَّد

مُردن سان ڳڻتو

مٹا مٹا اسلامي ڀائرو! اميرالمؤمنين حضرتِ مولاءِ ڪائنات، عليُّ المرتضيٰ، شيرِ خدا كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم جي عظمت ۽ شان جي ڇا ڳالهه ڪجي! الله عَزَّوَجَلَّ جي عطا سان پاڻ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ قبر وارن سان گفتگو فرمائي ونندا هئا. هڪ ٻي **حڪايت** خدمت ۾ پيش ڪجي ٿي جيئن مشهور تابعي بزرگ حضرتِ سيّدُنا سعيد بن مُسيَّب رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ فرمائن ٿا، "اسان اميرالمؤمنين حضرتِ مولاءِ ڪائنات، عليُّ الْمرتضيٰ كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم سان گڏ قبرستان مان گذرياسين. حضرت مولاءِ ڪائنات، علي المرتضيٰ كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم قبر وارن کي سلام ڪيو ۽ فرمايو اي قبر وارؤ! توهان اسان کي پنهنجون خبرون ٻُڌايو ٿا يا اسان توهان کي ٻُڌايون؟ راوي چون ٿا ته اسان هڪ قبر جي اندران وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ جو آواز ٻڌو ۽ ڪو چوڻ وارو چئي رهيو هو ته: **يَااَمِيْرَالْمُؤْمِنِيْن** كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم اوهان ئي ٻُڌايو ته اسان جي مرڻ کان پوءِ ڇا ٿيو؟ حضرت مولیٰ علي كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ الْكَرِيْم فرمايو: ٻڌو! اوهان جا مال تقسيم ٿي ويا، اوهان جي گهروارين ٻي شادي ڪري ڇڏي، ۽ اولاد يتيمن جي ٽولي ۾ شامل آهي. اهي گهر جيڪي توهان پُختا نهرايا هئا انهن ۾ توهان جا دشمن آباد ٿي ويا. هاڻي توهان پنهنجو حال ٻُڌايو." اهو ٻڌي هڪ قبر مان آواز آيو: اي امير المؤمنين! اسان جا ڪفن ڦاٽي ليڑون

ليڙون ٿي ويا، وار ڪندري ويا، ڪلون ٽُڪرا ٽُڪرا ٿي ويون، اکيون ڳلن تي وهي آيون ۽ ناسن مان پونءِ وهي رهي آهي، جهڙي ڪرٽي تهڙي پرٽي پيئي. جيڪو ڇڏي آياسين ان ۾ نقصان ڪنيوسين.

(شرح الصدور ص 209)

رمضان جي راتين ۾ راند روند

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! گذريل ٻنهي حڪايتن ۾ اسان جي لاءِ عبرت جا بيشمار **مدني گل** آهن. زندهه انسان خوب ڪُڌندو آهي پر جڏهن موت جو شڪار ٿي قبر ۾ لاٿو ويندو آهي. ان وقت اکيون بند ٿيڻ بدران حقيقت ۾ ڪُلي پونديون آهن. سڀ اعمال ۽ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ جي راه ۾ ڏنل مال ته ڪم ايندو آهي پر جيڪو ڪجهه مال ۽ دولت پويان ڇڏي ايندو آهي. ان ۾ پلائي جو امڪان نه هئڻ جي برابر هوندو آهي. وارثن مان اميد گهٽ ئي هوندي آهي. جو اهي پنهنجي مرحوم عزيز جي آخرت جي بهتري جي لاءِ ڪثرت سان مال خرچ ڪن. بلڪ مرڻ وارو جيڪڏهن حرام ۽ ناجائز مال مثال طور گناهن جا اسباب جيئن موسيقيءَ جا اوزار، وڊيوگيمز جو دڪان، ميوزڪ سينٽر، سينما گهر، شراب خانو، جُوا جو اڈو ۽ ملاوٽ واري مال جو ڪاروبار وغيره پويان ڇڏيا ته ان جي لاءِ مرڻ ڪان بعد سخت ترين ۽ ناقابلِ تصوُّر نقصان آهي.” قبر جو پوائنتو منظر“ نالي حڪايت ۾ رمضان المبارڪ جي بي حرمتي ڪرڻ واري جو خوفناڪ انجام پيش ڪيو ويو آهي. ان مان عبرت جو درس حاصل ڪريو.

افسوس!صد افسوس! رمضان المبارڪ جي پاڪيزه راتين ۾ اسان جا ڪيترائي نوجوان محلي ۾ ڪرڪيٽ، فٽ بال وغيره راندين

ڪيڏندا آهن ۽ خوب هُل هنگامو ڪندا آهن ۽ اهڙيءَ طرح اهي بدنصيب پاڻ تہ عبادت کان محروم رهندا ئي آهن پر ٻين جي لاءِ بہ بيحد پريشانيءَ جو ڪارڻ بڻبا آهن نہ پاڻ عبادت ڪندا آهن ۽ نہ ئي ٻين کي ڪرڻ ڏيندا آهن. اهڙي قسم جون راندیون اللہ عَزَّوَجَلَّ جي ياد کان غافل ڪرڻ واريون آهن. نيڪ ماڻهو تہ انهن راندين کان سدائين پري ئي رهندا آهن. پاڻ کيڏڻ تہ نهيو، اهڙيون راندیون ۽ تماشا ڏسندا بہ ناهن بلڪ ان قسم جي راندين جو اکين ڏٺو حال (Commentary) بہ ناهن ٻُڌندا.

روزي ۾ وقت "پاس" ڪرڻ جي لاءِ--------

ڪافي نادان اهڙا بہ ڏٺا ويندا آهن جيڪي جيتوڻيڪ روزو تہ رکندا آهن پر پوءِ انهن ويچارن جو وقت "پاس" ناهي ٿيندو. تنهن ڪري اهي بہ رمضان شريف جي احترام کي هڪ طرف رکي حرام ۽ ناجائز ڪمن جو سهارو ونڊي ڪري وقت "پاس" ڪندا آهن ۽ ائين **رمضان شريف** ۾ شطرنج، تاس، لوڊو، گانن باجن وغيره ۾ مشغول ٿي ويندا آهن. **ياد رکندا!** شطرنج ۽ تاس وغيره تي ڪنهن قسم جي بازي يا شرط نہ بہ لڳائي وجي تڏهن بہ اهي راندیون ناجائز آهن. بلڪ تاس ۾ جيئن تہ جاندارن جون تصويرون بہ هوندیون آهن. ان لاءِ منهنجي آقا، اعلیٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه تاس کيڏڻ کي قطعي طور تي حرام لکيو آهي. جيئن تہ فرمائن ٿا، گنجفه (پتن جي ذريعي کيڏي ويندڙ هڪ راند ۽) تاس حرامِ مُطلق آهي جو انهن ۾ کيل تماشي کان علاوه تصويرن جي تعظيم آهي. (فتاوىٰ رضويه ج 24 ص 141)

افضل عبادت کهڑي؟

اي جنّت جا طلبگار روزيدار اسلامي پائرو! رمضان المبارک جي مقدس گهڑين کي فضوليات ۽ بيهودگين ۾ برباد ٿيڻ کان بچايو! زندگي تمام مختصر آهي ان کي غنيمت سمجهو، تاس جي پَتن ۽ فلمي گانن جي ذريعي وقت "پاس" (بلڪ برباد) ڪرڻ بدران قرآن شريف جي تلاوت ۽ ذڪر و درود ۾ وقت گذارڻ جي ڪوشش فرمايو. بُک ۽ اڃ جي شدت جيتري قدر زياده محسوس ٿيندي، صبر ڪرڻ تي اِن شآءالله ثواب به اوتري قدر وڌيڪ ملندو. جيئن منقول **آهي،** " اَفْضَلُ الْعِبَادَاتِ اَحْمَزُهَا "يعني افضل عبادت اها آهي جنهن ۾ زحمت (يعني تڪليف) گهڻي آهي." **(کشف الخفاء و مزيل الالباس ج1 ص141 حديث 459)** امام شرف الدين نَوَوِي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللّٰهِ الْقَوِی فرمائن ٿا،"يعني عبادتن ۾ تڪليف ۽ خرچ زياده ٿيڻ سان ثواب ۽ فضيلت زياده ٿي ويندي آهي." **(شرح صحيح مسلم للنووي ج 1 ص 390)** حضرت سيّدنا ابراهيم بن ادهم رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه جو فرمانِ معظم آهي، "دنيا ۾ جيڪو نيڪ عمل جيڏو ڏکيو هوندو قيامت جي ڏينهن نيڪين جي پلڙي ۾ اوترو ئي وڌيڪ وزن دار ٿيندو." **(تذکرة الاولياء ص 95)**

روزي ۾ ڪهڙو سمهڻ

حجة الاسلام حضرتِ سيّدُنا امام محمد بن محمد بن محمد غزالي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْوَالِی ڪيمياءِ سعادت ۾ فرمائن ٿا، "روزيدار جي لاءِ سنّت هي آهي ته ڏينهن جي وقت گهڻي دير تائين نه سمهي بلڪ جاڳندو رهي ته جيئن بُک ۽ ضعف (يعني ڪمزوري) جو اثر محسوس ٿئي." **(ڪيمياءِ سعادت ص 185)** (جيتوڻيڪ افضل گهڻ سمهڻ ئي آهي وري به جيڪڏهن ضروري عبادتن کان علاوه ڪو شخص سُتل رهي ته ڪناهگار نه ٿيندو)

مٹا مٹا اسلامي ڀائرو! صاف ظاهر آهي تہ جيڪو سڄو ڏينهن روزي ۾ سمهي وقت گذاري ڇڏي ان کي روزي جي خبر ئي ڇا پوندي؟ ٿورو سوچيو تہ سهي! حجة الاسلام حضرتِ سيّدُنا امام محمد غزالي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْوَالِي تہ گهٽي سمهڻ کان بہ منع فرمائن ٿا جو اهڙيءَ طرح سان بہ وقت فالتو"پاس" ٿي ويندو، تہ جيڪي ماڻهو راند تماشن ۾ حرام ڪمن ۾ وقت برباد ڪندا آهن اهي ڪيتريقدر محروم ۽ بدنصيب آهن. هن مبارڪ مهيني جو قدر ڪريو. ان جو احترام ڪريو. هن ۾ خوش دلي سان روزا رکو ۽ الله عَزَّوَجَلَّ جو راضپو حاصل ڪريو.

اي اسان جا پيارا الله عَزَّوَجَلَّ فيضانِ رمضان سان هر مسلمان کي مالامال فرماءِ. هن مبارڪ مهيني جو اسان کي قدر ۽ عزّت نصيب ڪر ۽ هن جي بي ادبيءَ کان بچاءِ. اٰمِين بِجَاہِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

روزانو فڪر مدينہ ڪرڻ جو انعام

مٹا مٹا اسلامي ڀائرو! ماهِ رمضان المبارڪ جي احترام جو دل ۾ جذبو وڌائڻ، ان جون خوب برڪتون ماڻڻ، ڪوڙ ساريون نيڪيون ڪمائڻ ۽ پاڻ کي گناهن کان بچائڻ جي لاءِ عاشقانِ رسول جي مدني تحريڪ **دعوتِ اسلامي** جي مدني ماحول کي اپنائڻ ۽ **عاشقانِ رسول** سان سنّتن جي تربيت جي **مدني قافلن** ۾ سنّتن ڀريو سفر فرمائڻ جي سعادت حاصل ڪريو. اِنْ شَآءَالله اهي فائدا حاصل ٿيندا جو توهان جو عقل حيران رهجي ويندو. هڪ عاشقِ رسول جو روح پرور واقعو ٻُڌندا ۽ جهومندا: جيئن **هڪ** اسلامي ڀاءَ جي تحرير جو خلاصو آهي: اَلحَمدُلله مون کي **مدني انعامات** سان پيار آهي ۽ روزانو **فڪرِ مدينه** ڪرڻ منهنجو معمول هو. هڪ ڀيري آءُ عاشقانِ رسول جي مدني تحريڪ **دعوتِ**

اسلامي جي سنّتن جي تربيت جي مدني قافلي ۾ **عاشقانِ رسول** سان گڏ بلوچستان جي سفر تي هيس. انهيءَ دوران مون گناهگار تي ڪرم جو دروازو کُليو ويو. ٿيو هيئن تہ رات جو جڏهن سُتس تہ قسمت ناز منجهان جاڳي پيئي، **جناب رسالتِ مآب** صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم خواب ۾ تشريف فرما ٿيا، اڃان جلون ۾ ئي گم هيس تہ لب مبارڪن کي جنبش ٿي ۽ رحمت جا گل چٽجڻ لڳا لفظن ڪجهہ هن طرح ترتيب ماڻي، **جيڪي مدني قافلي** ۾ روزانو **فڪرِ مدينہ** ڪندا آهن مان انهن کي پاڻ سان گڏ جنّت ۾ ونڻي ويندس

شکریہ کیوں کر ادا ہو آپ کا یا مصطفٰے
کہ پڑوسی خُلد میں اپنا بنایا شکریہ

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّد

فڪر مدينہ ڇا آهي؟

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! مسلمانن جي دنيا ۽ آخرت بهتر بڻائڻ جي لاءِ سوالنامي جي صورت ۾ اسلامي ڀائرن جي لاءِ 72، اسلامي ڀينرن جي لاءِ 63، ديني شاگردن جي لاءِ 92 ۽ ديني شاگردياڻين جي لاءِ 83 جڏهن تہ مدني مُنَن ۽ مُنّين جي لاءِ 40 **مدني انعامات** پيش ڪيا ويا آهن. **مدني انعامات** جو رسالو مڪتبة المدينه تان ملي سگهي ٿو. روزانو **فڪرِ مدينه** جي ذريعي ان کي پري ڪري مدني مهيني جي 10 هين تاريخ جي اندر اندر پنهنجي علائقي جي دعوتِ اسلامي جي ذميدار وٽ جمع ڪرائڻو هوندو آهي. پنهنجي گناهن جو احتساب ڪرڻ، قبر و حشر جي باري ۾ غور ۽ فڪر ڪرڻ ۽ پنهنجي چگّن ۽ بُرن ڪمن جو جائزو وٺندي **مدني انعامات** جو رسالو پرڻ کي **دعوتِ اسلامي** جي مدني ماحول ۾ **"فڪرِ مدينه"** ڪرڻ چوندا آهن. توهان بہ رسالو حاصل ڪري ونو جيڪڏهن في

الحال پرڻ نڻا چاهيو تہ نہ سهي، ايترو تہ ڪريو جو وليءِ ڪامل، عاشقِ رسول، **اعليٰ حضرت** امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن جي پنجويهين شريف جي نسبت سان روزانو گهٽ ۾ گهٽ 25 سيڪنڊن جي لاءِ ان کي ڏسي وٺو. اِن شآءَ الله ڏسڻ سان پڙهڻ ۽ پڙهندو رهڻ سان **فڪرِ مدينه** ڪرڻ ۽ هن رسالي کي پرڻ جو ذهن بڻبو ۽ جيڪڏهن پرڻ جو معمول بڻجي ويو تہ اِن شآءَ الله ان جون برڪتون توهان پاڻ ئي ڏسي ونندا.

مَدَنی انعامات پر کرتا ہے جو کوئی عمل
مغفرت کرے بے حساب اس کی خدائے لم یَزَل

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

نيڪ نمازي ٻڌڻ جي لاءِ

هر جمعرات نمازِ مغرب کان بعد اوهان جي علائقي ۾ ٿيندڙ دعوت اسلامي جي هفتيوار سنّتن ڀري اجتماع ۾ الله عَزَّوَجَلَّ جي رضا جي لاءِ سُڻين سُڻين نيّتن سان سڄي رات شرڪت فرمايو.

❁ سنّتن جي تربيت جي لاءِ مدني قافلي ۾ عاشقانِ رسول سان گڏ هر مهيني ٽي ڏينهن سفر ۽ ❁ روزانو "فڪرِ مدينه" جي ذريعي مدني انعامات جو رسالو ڀري ڪري هر مدني مهيني جي پهرين تاريخ ۾ پنهنجي ڏميدار کي جمع ڪرائڻ جو معمول بڻايو.

منهنجو مدني مقصد: "مون کي پنهنجي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش ڪرڻي آهي" اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ پنهنجي اصلاح جي لاءِ "مدني انعامات" تي عمل ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ "مدني قافلن" ۾ سفر ڪرڻو آهي. اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ

عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه محلہ سوداگران پراڻي سبزي منڈي ڪراچي
UAN: +92 111 25 26 92 Ext: 213
Web: www.dawateislami.net / E-mail: translation@dawateislami.net